

**ARQUEOLOGIA DE BENISSA**  
 Ana Ronda Femenia  
 Ajuntament de Benissa  
 Institut de Cultura "Juan Gil-Albert"  
 Any 1990

Després de la lectura del Pròleg a aquesta memòria de llicenciatura signat pel seu Director, el Professor Dr. Mauro, Sr. Hernández Pérez, Catedràtic de Prehistòria de la Universitat d'Alacant, poc més podem dir sobre la mateixa.

En efecte, com molt bé indica, algunes de les línies de la investigació més importants del Departament de Prehistòria i Arqueologia de la Universitat d'Alacant han sigut i són la confecció de una Carta Arqueològica

de la Província d'Alacant; així com l'estudi de materials inèdits, dipositats en museus o procedents de col·leccions particulars, i la revisió d'antigues excavacions, tasques difícils totes elles però necessàries a l'hora d'abordar treballs més específics.

La Carta Arqueològica del terme municipal de Benissa, obra d'Ana Ronda Femenia publicada amb el títol d'Arqueologia de Benissa s'insereix dins d'aquesta marc d'investigacions, entre les quals destaquen així mateix les de Castalla, La Vila Joiosa, Xixona, el Pinós, Agost o Biar, moltes de les quals estan encara per concloure.

El treball a grans trets es pot dividir en tres parts:

La primera ve definida per l'inventari i descripció de cadascun dels jaciments i llur material arqueològic. Hi mereix ressenyar-se la sistemàtica labor prospectorà; les precises dades respecte a les característiques i localització dels llocs, la qual cosa a vegades pot ser una arma de doble tall, si desgraciadament aquesta informació cau en poder d'excavadors furtius; el detallat reconte quantitatiu del material arqueològic; i, per últim, la part gràfica.

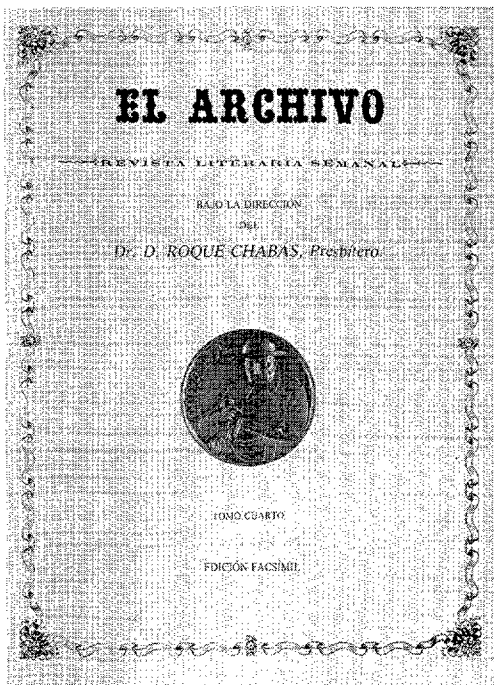
La segona és un estudi per èpoques de tot el conjunt arqueològic, on contextualitza la informació, a través de classificacions tipològiques amb l'ajuda de gràfics, paral·lels i cronologies, i formula una sèrie de valoracions, que denoten el maneig d'una ampla i actualitzada bibliografia.

La tercera consisteix en un escrit resum de tot l'anterior i una aproximació al poblament pre protohistòric i antic del terme municipal de Benissa en base a dita informació.

Sols queda expressar l'enhorabona a l'autora d'aquest treball, exemple i obra de consulta obligada de tots els que d'una forma o altra ens dediquem a tractar diferents aspectes del patrimoni arqueològic, i a l'Ajunta-

ment de Benissa i Institut de Cultura "Juan Gil-Albert" de la Diputació Provincial d'Alicant, que amb el seu mecenatge ha contribuït que haja eixit a la llum amb una esmerada qualitat d'edició, com ja ve sent costum entre les seues publicacions, una prova més dels seus esforços per potenciar tot allò relacionat amb l'herència cultural dels nostres avantpassats.

Julio Trelis Martí  
Crevillent, maig 1991



**REVISTA EL ARCHIVO (IV)**  
Ajuntament de Dénia  
Institut de Cultura "Juan Gil-Albert"  
1990

Recentment s'han complit cent anys des

que el volum IV d'*El Archivo*, corresponent als nou quadernets de la revista publicats entre el gener del 1890 i els mesos de novembre-desembre del mateix 1890, eixia a la llum de la impremta de Pere Botella, situada al número dotze del carrer del Cop de Dénia.

No podria ser, per tant, més oportuna la reedició facsímil que l'Ajuntament de Dénia i l'Institut de Cultura Juan Gil-Albert han fet d'aquest volum de la revista, dins del seu projecte, iniciat fa sis anys, de reedició d'aquest monument de la historiografia local de finals del passat segle.

La figura de Chabàs com a historiador erudit és suficientment coneguda i valorada, i es justificaria només per la publicació d'aquesta revista, sens dubte una de les millors dins de la seua especialitat en la seua època, i, que encara avui, un segle després, conserva la seua validesa científica. Així, la revista *L'Avenç* afirmava d'*El Archivo*, –en una nota que s'arpelega precisament en el volum IV– "que es en nostre país la primera revista de ciencias históricas". A més, són suficientment conegudes altres obres de Chabàs com ara la *Historia de la ciudad de Denia* (1874) –que compta també amb una imprescindible reedició facsímil per iniciativa de l'Ajuntament de Dénia i l'Institut de Cultural Juan Gil-Albert–, la *Génesis del derecho foral valenciano* (1902), o el *Episcopologio valentino* (1909), que són totes elles sens dubte peces cabdals de la historiografia valenciana del tombant del segle.

Recordem també que Chabàs, com era habitual entre els estudiosos de la seua època, tenia una visió global del camp de les ciències humanes, i és per això que estava interessat no únicament en els estudis històrics, sinó també en d'altres matèries afins. I així, se'ns mostra com un erudit interessat en multitud d'aspectes, tots ells relacionats amb la cultura de la seua terra.

Un dels temes —a més de la historiografia— a què va dedicar la seua atenció, va ser la història de literatura valenciana. En aquest camp va publicar diversos estudis centrats en els escriptors valencians de l'edat mitjana, estudis que encara conserven el seu interès. I aquest interès, evidentment, havia de traslladar-se a *El Archivo*. És per això que l'investigador Ricard Blasco considera aquesta revista com una de les màximes aportacions periodístiques a la Renaixença valenciana, malgrat el fet, això sí, d'estar escrita en castellà gairebé en la seua totalitat.

Així, en aquest volum IV d'*El Archivo* trobem l'edició crítica i estudi del text de la Festa d'Elx, en un article que duu per títol "El drama sacro de la Virgen de Elche". En ell, el canonge demostra valorar adequadament aquest drama religiós com a peça única en el seu gènere. També en aquest mateix volum, ens trobem un altre article molt interessant per conèixer les actituds de Roc Cabàs respecte del moviment renaixentista. És el titulat "Lo moviment lliterari artístich y arqueològich á Valencia en 1889", treball que va ser escrit originàriament en català per a la revista *L'Avenç*. L'article resulta interessant per comprovar com Chabàs seguia ben de prop les vicissituds del moviment de la Renaixença, i, a més, és una bona prova de les relacions de Chabàs amb algunes publicacions renaixentistes catalanes.

Pel que fa als articles historiogràfics arreglats al volum IV, el gros de la publicació són els estudis de temàtica valenciana i, dins d'això, dos aspectes són fonamentals en aquest volum: l'epigrafia i, sobretot, el nostre passat àrab.

Així, al volum quart trobem, pel que fa a l'epigrafia, articles com ara "Inscripciones arábigas de Elche", o també els titulats "Desde el cabo de Gata hasta la boca del Júcar" i "Estudios geográficos alicantinos".

Els dos darrers articles són estudis de geografia antiga on es fa un comentari de les fonts de la geografia clàssica referides a les nostres terres, tot tractant d'identificar els topònims antics amb els actuals. D'entre els articles que fan referència al nostre passat àrab, destaquen també títols com ara "Monedas árabes de Denia", "Origen de nuestras palmeras", "Nobleza musulmana en el Reino de Valencia. Los Beni-Guachi de la tribu de Cais", a més del ja citat "Inscripciones arábigas de Elche".

Pel que fa als col·laboradors d'aquest volum, són de destacar noms tan prestigiosos com els d'Emil Hübner o Fidel Fita —dos dels més destacats epigrafistes del moment—, arabistes com Eduard Saavedra o Julià Ribera i Tarragó, o el filòleg i estudiós de la literatura rossellonés Amadeu Pagès. De tota manera, el pes fonamental de la publicació el portava Chabàs, que va publicar en aquest quart volum d'*El Archivo* un total de vuit articles, a banda de les notes de la redacció, les notes miscel·lànies, els índexs de matèries i d'autors, i la fonamental "Sección de documentos", on es publiquen un total de setanta-set documents d'arxiu referents a la nostra història.

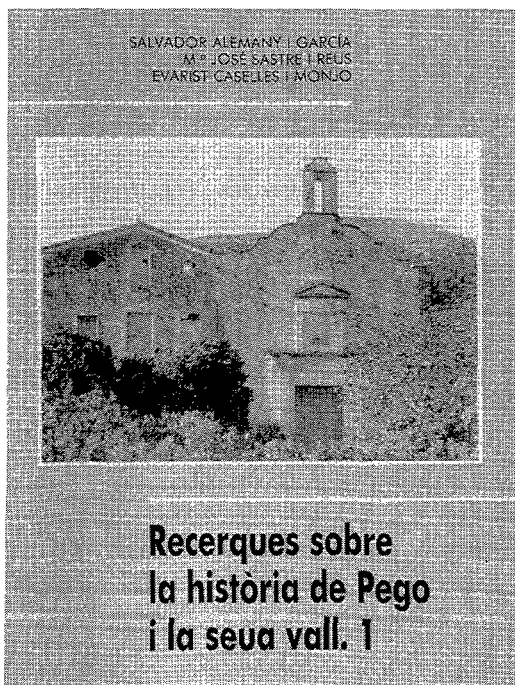
En qualsevol cas, el que és evident tant en els estudis historiogràfics de Chabàs com en els d'història de la literatura, és el mètode de treball científic que marca tota la seua producció, basat en la utilització directa de les fonts i el buidatge sistemàtic de la documentació arxivística, tot fent honor al títol de la revista que va fundar i dirigir. I, a més, amb una interpretació lúcida de tota aquesta documentació. Aquest rigor metodològic, en la línia del més selecte de la seua època, és el que marca l'interès d'*El Archivo* i, en general, de tota l'obra de Chabàs.

I és que, el seu propòsit era, conforme indica la nota inicial a aquest volum titulada, precisament, "Nuestro propósito",

"Estudiar estos monumentos (és a dir, els fets històrics) es nuestra empresa, divulgarlos nuestro empeño, llamar la atención hacia ellos la tarea de *El Archivo*, donde quedarán depositados para instrucción de los venideros"

I aquests "venideros" a què es refereix, som nosaltres. Podem estar segurs que Chabàs estaria molt content de veure com la seua obra perdura gràcies a aquesta iniciativa.

Josep M. Baldaquí Escandell.



**RECERQUES SOBRE LA  
HISTÒRIA DE PEGO I LA SEUA  
VALL. 1**

Salvador Alemany i García  
M<sup>a</sup> José Sastre i Reus  
Evarist Caselles i Monjo  
Ajuntament de Pego  
Institut de Cultura "Juan Gil-Albert",  
Alacant 1990

La revista d'investigació **Recerques sobre la Història de Pego i la seua Vall**, ha tret a la llum el seu primer volum, que ens presenta dos estudis premiats en les convocatòries de 1985 i 1986 amb els premis Ajuntament de Pego, "Premis Darrer Diumenge d'Octubre", convocats per l'Associació d'Activitats Culturals de Pego, l'Ajuntament i la Caixa d'Estalvis Provincial d'Alacant. Després d'uns anys d'espera l'esforç de l'Ajuntament de Pego i de l'Institut de Cultura "Juan Gil-Albert" de la Diputació d'Alacant han fet possible que aquesta obra siga una realitat.

La Presentació signada per Josep Bernabeu i Mestre, professor de la Universitat d'Alacant ofereix una panoràmica general de l'activitat investigadora en l'àrea pegolina, integrant en aquest conjunt les interessants aportacions dels dos treballs que formen el volum. Ambdós basats en les fons documentals dels rics Arxius Municipal i Parroquial de Pego, suposen un pas endavant en les investigacions històriques de la Marina Alta.

**L'Estructura de la Propietat a la Vall de Pego durant l'Època Moderna (1539-1791): El Cas de Benumea.** Salvador Alemany i Maria José Sastre van obtindre el Premi Darrer Diumenge d'Octubre de l'any 1985 per aquest estudi. Documentat bàsicament en els Llibres de Bens i els Almillaments custodiats a l'Arxiu Municipal de Pego, planteja les característiques definitòries de l'organització i distribució de la propietat del lloc de Benumea, posant-la en relació amb l'estructura de la propietat del conjunt de la Vall de Pego. Els autors destaquen l'expulsió dels moriscos (1609) com a fet determinant, ja que per una banda deixaria ben patent el trencament del règim senyorial i per l'altra les condicions i els problemes propis de la repoblació dificultarien la reestructuració posterior del territori.

**El Municipi de Pego 1690-1700. De la Segona germania a la Guerra de Successió**, signat per Evarist Caselles i Monjo, aquest estudi constitueix la tesi de llicentia-tura de l'autor, dirigida a la Universitat de València per l malguanyat Sebastià García Martínez; el treball va obtindre el Premi Darrer Diumenge d'Octubre de l'any 1986 en la modalitat d'investigació històrica.

L'estudi es divideix en tres parts: s'inicia amb la "*Caracterització sòcio-econòmica del municipi de Pego*", en la qual l'autor em-marca la Vall de Pego dins del moviment conjuntural general del País Valencià a les darreries del segle XVII. El segon apartat aborda la problemàtica del "*Govern Municipal de Pego*"; sotmés al règim senyorial dels

Ducs de Gandia i posteriorment de la Casa d'Osuna; Caselles per encetar la qüestió sintetitza les característiques i activitats del conjunt dels càrrecs del municipi: els òrgans de control senyorial, els representants dels pobladors i els diferents oficis municipals durant el segle XVII. L'investigació finalitza amb l'apartat: "*El Municipi de Pego a la darrera dècada del segle XVII*", ací es destaca la situació socio-econòmica de Pego entre els anys 1690 i 1700, insertant-la dins del marc de la Segona Germania i analitzant en bons arguments la resposta del govern municipal de la població en un període de veritable crisi de les instituciones vigents.

Rosa Seser Pérez